

Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesinin tadiline dair kanun lâyihası ile Konya mebusları Muhittin Güzelkılınç ve Sami Soylu'nun, Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 20 nci maddesindeki iki yıllık müddetin bir sene uzatılması hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (1/255, 2/224)

Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesinin tadiline dair kanun lâyihası (1/255)

T. C.
Başvekâlet
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71 - 796/3144

24 . XI . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Adliye Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimi İcra Vekilleri Heyetince 10 . XI . 1958 tarihinde kararlaştırılan Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesinin tadiline dair kanunlâyihasının, esbabı mucibesi ile birlikte, sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil
A. Menderes

ESBABI MUCİBE

Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesinin ilk fıkrasında :

1. Yeni kanunun meriyetinden önce anonim şirketlerce çıkarılmış olup da itibari kıymeti beş yüz liradan aşağı olan hisse senetlerinin muteber kalacağı,

2. Meriyetten itibaren üç yıl içinde yapılacak olan esas sermayenin azaltılması muamelesi dolayısıyla senetlerin itibari kıymetinin beş yüz liradan aşağı düşürülebileceği,

kabul edilmiş ve fakat aynı maddenin 2 nci fıkrasında, her iki esasa muzaf şekilde, «birinci fıkraya göre muteber kalacak olan hisse senetlerinin itibari kıymetinin elli lira veya elli liranın misli olması» şart koşulmuştur.

Bu suretle maddenin tarzı tahririnden, yeni kanunun meriyetinden önce anonim şirketlerce çıkarılmış olup da itibari kıymeti beş yüz liradan aşağı olan hisse senetlerinin muteber kalmasının, ancak bunların elli lira veya elli liranın misli olması şartına bağlı tutulduğu gibi bir netice hâsıl olmaktadır.

Malûm olduğu üzere, yeni kanunun meriyetinden önce birçok anonim şirketler, itibari kıymeti elli liradan aşağı hisse senetleri çıkarmış bulunmaktadırlar. Bu şirketlerin, 6763 sayılı Kanunun, - matlabı (esas mukavelenin yeni kaidelere uydurulması) olan - 20 nci maddesi mucibince, yeni ka-

nunun meriyetinden itibaren iki yıl içinde esas mukavelelerini yeni hükümlere uydurarak tescil ettirmedikleri takdirde bu müddetin geçmesiyle münfesih olacaklarından, elli liradan aşağı olan hisse senetlerinin itibari kıymetini, esas mukavelelerini tadil suretiyle elli liraya iblâğ etmeleri icabetmektedir. Halbuki esas mukaveledeki bu kabîl bir tadil, hisse sahiplerinin taahhütlerinin artırılmasını tazammun ettiğinden, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 388 nci maddesinin ilk fıkrası mucibince pay sahiplerinin bu hususta ittifak etmeleri zaruri bulunmaktadır. Hisse senetlerinin itibari kıymeti, bu senetlerin birleştirilmesi suretiyle artırılabilir, aynı kanunun 400 ncu maddesinin 2 nci fıkrasına tevfi kan, yine her pay sahibinin muvafakat etmesi lâzımgelmektedir. Bu suretle her iki hal tarzında da anonim şirketlerin nama muharrer ve hâmiline muharrer hisse senetleri sahiplerini bir araya toplamak ve bunların muvafakatlerini istihsal etmek, büyük müşkülâtı müeddi hatâ gayrimümkün bulunmaktadır. Diğer taraftan, 6762 sayılı Ticaret Kanunu 1 Ocak 1957 tarihinde meriyete girdiği için, 6763 sayılı Tatbikat Kanununun 20 nci maddesiyle verilen iki senelik müddet dolmak üzeredir.

Halbuki Tatbikat Kanununun 23 ncu maddesinin yanlış tertibolunmasının meydana çıkardığı bu neticeler, vâzı kanunun maksadına da aykırıdır. Çünkü, mezkûr 23 ncu madde ile güdülen gaye, yeni Ticaret Kanununun meriyete girdiği 1 Ocak 1957 tarihinde mevcudolan anonim şirketlerin hisse senetlerinin - kıymeti ne olursa olsun - muteber kalması ve bu tarihten sonraki üç yıl içinde yapılacak olan esas sermayenin azaltılması muamelesi dolayısıyla senetlerin itibari kıymeti beş yüz liradan aşağıya düşürülürse, bunların memleket iktisadına zarar verecek şekilde kıymetinin çok aşağı hadlere indirilmiyerek elli lira veya elli liranın misli olmasıdır.

Binaenaleyh 6763 sayılı Kanunun 23 ncu maddesi yerine bu îâyiha ile ikame edilmek istenen metinle, yeni bir hüküm tesis edilmiş olmayıp, mevcut redaksiyon hatası giderilmiş ve bu suretle vâzı kanunun maksadı tahakkuk ettirilmiştir.

Konya mebusları Muhittin Güzelkılınç ve Sami Soylu'nun Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 20 nci maddesindeki iki yıllık müddetin bir sene uzatılması hakkında kanun teklifi (2/224)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında hazırlanmış bulunduğumuz kanun teklifini esbabı mucibesıyla birlikte sunuyoruz.

Gereğinin yapılmasını saygılarımızla rica ederiz.

21 . XI . 1958

Konya
Muhittin Güzelkılınç

Konya
Sami Soylu

ESBABI MUCİBE

Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 20 nci maddesi gereğince, yeni Ticaret Kanununun meriyeti tarihinde ticaret siciline kayıtlı bulunan anonim şirketlerden esas mukaveleleri yeni kanunun 19 ncu maddesinde yazılı maddeleri dışında kalan âmir hükümlerine uymayan şirketlerden yeni kanunun meriyetinden itibaren iki yıl içinde esas mukavelelerini yeni hükümlere uydurarak tescil ettirmiyenlerin bu müddetin geçmesi ile münfesih olmaları icabetmektedir. Mezkûr kanunun 24, 25 ve 26 nci maddelerinde, 20 nci maddeye atıflar yapılmak suretiyle Komandit, Kooperatif ve Limitet Şirketlerin de aynı hükme tâbi tutuldukları anlaşılmaktadır.

6763 sayılı Kanun 1 . I . 1957 tarihinde meriyete girmiş olup 20 nci madde ile konulmuş olan iki senelik müddet 1 . I . 1959 tarihinde sona erecektir. Halbuki bugün esas mukaveleleri yukarıda zikri geçen hükümlere uymayan mütaaddit şirketler mevcud olup bunların statülerinde yapılacak tadilatın uzun zamana mütevakıf olduğu izahıtan vârestedir. 6763 sayılı Kanunun 20 nci maddesi ile konulmuş olan müddet temdid edilmediği takdirde birçok şirketler 1 . I . 1959 tarihinde münfesih addedilecektir. Bu şirketlerin yeniden kurulmasına tevessül olunması uzun bir zamana mütevakıf olup aynı zamanda bir sürü masrafı mucibolacağı ve ticaret sahasında birçok zararlar tevlidedeceği cihetle bu kabil mahzurları önlemek maksadiyle işbu kanun teklifi hazırlanmış bulunmaktadır.

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye Encümeni

Esas No: 1/255, 2/224

Karar No : 12

10 . XII . 1958

Yükske Reisliğe

Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesinin tadiline ait lâyiha ve aynı kanunun 20 nci maddesinin 1 nci fıkrasında yazılı bulunan anonim şirketlerinin esas mukavelelerinin yeni hükümlere intibak ettirilmesi için kabul edilen iki senelik müddetin bir sene daha uzatılması hakkındaki Konya mebuslarından Sami Soylu ile Muhittin Güzelkılınc'ın tekliflerinin mezkûr kanunla alâka ve irtibatı bulunduğundan dolayı birleştirilerek Adliye, İktisat ve Ticaret Vekâletleri mümessilleri de hazır oldukları halde tetkik ve müzakere edildi :

1. 23 ncü maddeye ait değişiklik :

Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesi ile :

I - Yeni kanunun meriyetinden önce anonim şirketlerce çıkarılmış olup da itibari kıymeti 500 liradan aşağı olan hisse senetlerinin muteber kalacağı,

II - Meriyetten itibaren 3 yıl içinde esas sermayelerinin azaltılması dolayısıyla hisse senetlerinin itibari kıymetlerinin 500 liradan aşağı düşürülebileceğine dair iki ayrı hüküm sevk edilmiş bulunmaktadır.

III - Kezalik, 2 nci fıkra ile de (1 nci fıkraya göre muteber kalacak olan hisse senetlerinin itibari kıymetinin en az 50 lira veya 50 liranın

misli olması) hususu da şart olarak kabul edilmiştir.

Yukarıda belirtilen hükümlerden, kanunun meriyetinden mukaddem ihracedilen ve kıymeti 500 liradan düşük olan hisse senetlerinin, yine kanunun meriyetinden itibaren ancak 3 sene içinde sermaye tenkisi gibi ahvalin de tahaddüsünde bu kıymetlerin asgari haddinin 50 lira veya bunun misli olması lâzımgeleceği anlaşılmaktadır. Bu izahata göre :

Meriyet kanununda musarrah işbu hükümlerle Türk Ticaret Kanununun (399) ncü maddesi ile sevk edilen hükümlerin mukayeselerinin yapılması zaruri görülmüştür.

Türk Ticaret Kanununun (399) ncü maddesi mucibince anonim şirketlerinin ihracedecekleri hisse senetlerinin itibari kıymetleri en az beş yüz lira olarak kabul edilmiştir. Halbuki meriyet kanununun yukarıda bahsi geçen (23) ncü maddesinin son fıkrasında yazılı olduğu veçhile hisselerin asgari kıymetinin (Kanunun meriyetinden itibaren 3 senelik bir intibak müddetine maksur olmak üzere) yalnız (50) lira ve bunun misli olacağı hakkında âmir bir hüküm sevk edilmiş bulunmaktadır.

Bahsolunan intibak keyfiyetinin müşkilâtı mucibolacağı aşıkâr bir hakikattir. Zira, Türk Ticaret Kanununun 388 ve 400 ncü maddeleri ile mevzu hükümler, anonim şirketlerin gerek

sermaye ve gerekse hisse senetlerinin miktar ve kıymetlerine mütâallik bütün değışikliklere sâri muamelelerin pay sahiplerinin cümlesinin muvafakat ve ittifakı ile kanuni hüviyet iktisâ edeceğine mütedairdir.

Halbuki, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun meriyetinden mukaddem bâzı anonim şirketlerin teessüs ettikleri tarihte tatbik mevkiinde bulunan 865 sayılı mülga Ticaret Kanununun 406 ncı maddesi hükmüne göre her hisse senedinin lâakal 5 lira kıymetinde olabileceğini kabul etmesinden dolayı cari bu hükümlere uyarak yeni Ticaret Kanununda tesbit edilen ve asgari had olan 50 liradan az kıymetleri muhtevi hisse senetleri ihracetmiş bulunmaktadırlar.

Ayrıca, 6763 sayılı Meriyet Kanununun 20 nci maddesinde yazılı hükümlere göre de bütün anonim şirketleri (Komandit, Kooperatif ve Limitet şirketleri de dâhil) yeni Kanunun ana prensiplerine uygun surette esas mukavele-namelerinin tadili ile mükellef tutulmuşlardır. Bu itibarla, yukardan beri izah olunan şirketlerin durumu nazik bir safhaya intikal etmiş bulunmaktadır. Çünkü; ihracolunan bütün hisse senetlerinin (gerek nama ve gerekse hâmiline aidolsun) bütün sahiplerinin ittifakını temin ederek asgari ihraç kıymetlerinin 3 senelik bir intıbak müddeti zarfında 50 liraya iblâğının müteassir olduğunu mütalâa etmek zaruridir. Zira, sahip ve hâmillerinin yurdun muhtelif mahallerinde dağınık bir halde bulunmaları tatbikattaki güçlüğü daha ziyade tebarüz ettiren bir vakiadır. Eski hükümlere göre kabul edilen miktarların ipkası da müktesep hak bakımından uygun görülmüştür.

Yukarda izah olunan sebeplerden dolayı lâ-yiha ile yapılması derpiş olunan tadilât zaruretlere müstenit bulunduğundan aynen ve ittifakla kabul edilmiş ve madde tahrir noktasından yeniden tanzim olunmuştur.

2. Muvakkat madde:

Kanun teklifi Meriyet Kanununun 20 nci maddesinde yazılı bulunan iki senelik müddetin tezyidi hakkındadır. Filhakika; zikri geçen maddenin 1 nci fıkrası, Ticaret Kanununun meriyetinden mukaddem mülga Ticaret Kanunu hükümlerine göre teşekkül eden şirketlerin, meriyet tarihinden itibaren iki sene zarfında

yeni hükümlere nazaran esas mukavele-namelerinin tadil ve ıslahını tazammun etmektedir. Kanunun bu emrine mugayeret halinde şirketin münfesi olacağına dair metinde katî bir hüküm mevcuttur. Bu mecburiyet, Meriyet Kanununun 24, 25 ve 26 ncı maddeleri mucibince Komandit, Kooperatif ve Limitet şirketlerine de tahmil edilmiştir. Ancak; cari muamelelerin seyir ve safahatı ve memleket şartları muvacehesinde iki senelik müddetin gayrikâfi bulunduğu tesbit kılınmış olduğu gibi memleket iktisadiyatı bakımından ticari şirketlerin infisahının tevlidedeacağı mahazırdan tevakki olunması da bir hakikat olarak tecelli etmektedir.

Bundan başka işbu (20) nci maddenin ihtiva eylediği hükümler (23) ncü madde hükümlerine de mâtuf olması ve bu maddede yer alan intikal devresinin 3 seneye hasrêdilmesi hasebiyle de hükümlerdeki ahenk ve tenazurun da muhafazasının zarureti üzerinde durulmuştur. Binaenaleyh; (20) nci maddede yazılı müddetin münkazi bulunduğu 1. I. 1959 tarihinden başlamak üzere bir sene daha temdidine birlikte karar verilmiş, ve madde metninde esasa müesir olmamak suretiyle yalnız tahrir noktasından tadilât yapılmış ve muvakkat madde olarak tanzim olunmuştur.

3. Lâyiha ve teklifin mahiyetleri itibariyle mevzuun müstaceliyet ile ve takdimen müzakeresi hususunda teklifi karargir olmuştur.

Muktezasının ifası için Yüksek Riyasete sunulur.

Adliye Encümeni Reisi Aydın C. Ülkü	Mazbata Muharriri Balıkesir V. Asena	
Kâtip Manisa A. Akın Gazianteb A. Şahin	Aydın N. Geveci İçel M. Dölek	Denizli İ. Hadımlıoğlu İsparta S. Bilgiç
İzmir E. Kavur		Nevşehir H. H. Ülkün
Ordu Z. Kumrulu		İmzada bulunamadı Siird
Bursa H. Bayrı		F. Şendur Kastamonu H. Dura

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesinin tadiline dair kanun lâyihası

MADDE 1. — Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Madde 23. — Yeni kanunun meriyetinden önce anonim şirketlerce çıkarılmış olan ve itibari kıymeti beş yüz liradan aşağı bulunan hisse senetleri muteberdir.

Yeni kanunun meriyetinden itibaren üç yıl içinde yapılacak olan esas sermayenin azaltılması muamelesi dolayısıyla senetlerin itibari kıymeti beş yüz liradan aşağı düşülebilir. Şu kadar ki, bu suretle itibari kıymetleri düşürülecek olan hisse senetlerinin kıymeti en az elli lira veya elli liranın misli olması şarttır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde mer'iyete girer.

KONYA MEBUSLARI MUHİTTİN GÜZELKILINÇ VE SAMİ SOYLUNUN TEKLİFİ

Türk Ticaret Kanununun, meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 20 nci maddesindeki iki yıllık müddetin bir sene uzatılması hakkında Kanun

MADDE 1. — Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 20 nci maddesi ile şirketlerin esas mukavelelerinin yeni hükümlere uydurulması için kabul edilmiş olan iki yıllık müddet 1. I. 1959 tarihinden itibaren bir yıl uzatılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

ADLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Türk Ticaret Kanununun, meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesinin tadiline ve mezkûr kanuna muvakkat bir madde ilâvesine dair Kanun

MADDE 1. — Türk Ticaret Kanununun meriyet ve tatbik şekli hakkındaki 6763 sayılı Kanunun 23 ncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiş ve mezkûr kanuna muvakkat bir madde eklenmiştir.

Madde 23. — Türk Ticaret Kanununun meriyetinden önce anonim şirketlerce çıkarılmış olan ve itibari kıymeti beş yüz liradan aşağı bulunan hisse senetleri muteberdir.

Yeni kanunun meriyetinden itibaren üç yıl içinde yapılacak olan esas sermayenin azaltılması dolayısıyla senetlerin itibari kıymeti beş yüz liradan aşağı düşülebilir. Şu kadar ki, bu suretle itibari kıymetleri düşürülecek olan hisse senetlerinin kıymeti en az elli lira veya elli liranın misli olması şarttır.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı anonim şirketlerin esas mukavele-namelerinin yeni hükümlere uydurulması için kabul edilmiş bulunan iki yıllık müddet 1959 senesi sonuna kadar uzatılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

Hü.

Teklif

Ad. E.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MADDE 3. — Bu kanunu tatbika İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

12 . XI . 1958

Başvekil
A. Menderes
Devlet Vekili
—
Devlet Vekili
A. Aker
Devlet Vekili ve
Münakalât V. V.
M. Kurbanoğlu
Devlet Vekili ve
Çalışma V. V.
H. Şaman
Adliye Vekili
E. Budakoğlu
Millî Müdafaa Vekili
E. Menderes

Dahiliye Vekili ve
Hariciye V. Vekili
Dr. N. Gedik
Hariciye Vekili
—
Maliye Vekili ve
Maarif V. V.
H. Polatkan
Maarif Vekili
—
Nafia Vekili
T. İleri
Ticaret Vekili
H. Erkmen
Sıh. ve İç. Muavenet Vekili
Dr. L. Kırdar

Güm. ve İnh. Vekili
H. Hüsmen
Ziraat Vekili
N. Ökmen
Münakalât Vekili
—
Çalışma Vekili
—
Sanayi Vekili
—
Bas. - Yay. ve Turz. Vekili
S. Somuncuoğlu
İmar ve İskân Vekili
M. Berk
Koordinasyon Vekili ve
Sanayi V. Vekili
S. Ataman